

Vlaanderen

is economie, wetenschap
& innovatie

Ondernemerscultuur en ondernemend gedrag in Vlaanderen

situatie 2023

DEPARTEMENT
ECONOMIE
WETENSCHAP &
INNOVATIE

ecoom
EXPERTISECENTRUM O&O MONITORING

www.ewi-vlaanderen.be

Ondernemerscultuur en ondernemend gedrag in Vlaanderen

situatie 2023

Colofon

Ondernemerscultuur en ondernemend gedrag in Vlaanderen – situatie 2023 (Rapport ECOOM-STORE 23-022) is een publicatie in opdracht van het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) van de Vlaamse overheid uitgevoerd door ECOOM-STORE, UGent.

Verantwoordelijke uitgever

Johan Hanssens, Secretaris-generaal

Vlaamse overheid, Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI)

Simon Bolivarlaan 17, bus 345

1000 Brussel

Info.ewi@vlaanderen.be

Tel.: 02 553 59 80

Auteurs

Jolien Roelandt, Petra Andries (ECOOM-STORE, UGent)

Datum van uitgave

december 2024

Depotnummer

D/2024/3241/401

Overname is alleen toegestaan met bronvermelding.

Het Departement EWI aanvaardt geen aansprakelijkheid voor het gebruik van de in dit rapport opgenomen informatie.

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inhoudsopgave	3
1. Inleiding	4
2. De belangrijkste resultaten anno 2023	4
Maatschappelijke perceptie van ondernemerschap	4
Individuele perceptie	6
Startersactiviteiten	11
Intrapreneurship	13
Financiering van ondernemers	13
3. Verschil tussen starters en niet-starters	14
4. Samenvatting	17
Bronnenlijst	19
Appendix	21

1. Inleiding

Van begin oktober 2023 tot begin december 2023 voerde ECOOM-STORE UGent zijn achtste onderzoek uit naar de ondernemerscultuur en het ondernemend gedrag in Vlaanderen anno 2023. De resultaten, gepresenteerd in dit rapport, zijn gebaseerd op een telefonische enquête bij een representatieve steekproef van 1.077 inwoners van Vlaanderen, tussen 18 en 64 jaar oud. De steekproef is, net als bij het onderzoek van de voorbije 7 jaar (Andries et al., 2017, 2018; Roelandt & Andries, 2019, 2020a, 2021, 2022, 2023), gestratificeerd naar leeftijd, geslacht, en opleidingsniveau. De resultaten zijn ook gewogen op basis van deze drie dimensies. De methodologie en vraagstelling is zeer gelijkaardig aan die van het vorige Steunpunt Ondernemerschap en Regionale Economie, wat maakt dat de resultaten vergelijkbaar zijn met Vlaamse cijfers voor eerdere jaren (zie ook Holvoet, Bosma, en Crijns, 2015a en 2015b) en met internationale gegevens uit de Global Entrepreneurship Monitor (GEM) (2024)¹.

2. De belangrijkste resultaten anno 2023

Maatschappelijke perceptie van ondernemerschap

Verschillende onderdelen van de bevraging polsten naar de perceptie en zichtbaarheid van ondernemerschap in België. Meer dan de helft van de Vlamingen (53%) meent anno 2023 dat ondernemerschap over het algemeen als een wenselijke carrièrekeuze wordt beschouwd. Dit ligt hoger dan het cijfer van vorig jaar (46% in 2022). Hiermee lijkt de recente afname van de percentages in voorgaande jaren (56% in 2018 en 2019, 50% in 2020 en 45% in 2021; zie Tabel I en Figuur I in Appendix), die waarschijnlijk het gevolg waren van de COVID-19-pandemie en de energiecrisis, gestopt te zijn. Ongeveer 60% van de Vlamingen geeft aan dat succesvolle ondernemers in Vlaanderen aanzien en respect genieten. Dit is een stijging ten opzichte van vorig jaar (43% in 2022) en ligt opnieuw in lijn met de cijfers van voorgaande jaren (zie Tabel 1 en Figuur 8 in Appendix). Daarnaast vindt 46% van de Vlamingen dat men vaak verhalen over succesvolle jonge bedrijven ziet in de media. In de afgelopen jaren vertoonde dit cijfer aanzienlijke fluctuaties, maar het bevindt zich momenteel op zijn gemiddelde niveau. Verder geeft 59% aan persoonlijk

¹ Niet voor alle indicatoren in dit rapport zijn internationale cijfers beschikbaar. Waar beschikbaar, wordt de vergelijking gemaakt.

iemand te kennen die de voorbije twee jaar een zaak heeft opgericht². Dit cijfer ligt hoger dan vorig jaar (56% in 2022). Daarmee lijkt de stijgende trend die zich sinds 2014 liet optekenen, door te zetten (zie Tabel 1 en Figuur 8 in Appendix). Ook in vergelijking met de referentielanden scoort Vlaanderen hier zeer goed. Enkel Frankrijk (61%) en Nederland (60%) scoren hoger op deze vraag. Vlaanderen wordt gevolgd door het Verenigd Koninkrijk (53%), Zweden (52%), Luxemburg (46%) en Duitsland (37%) (Global Entrepreneurship Monitor, 2024). Tot slot had net zoals vorig jaar ongeveer 21% van de Vlamingen in het verleden ooit een eigen zaak. Buiten deze status quo van ondernemerservaring uit het verleden, laten alle indicatoren voor maatschappelijke perceptie dus een toename zien. Een mogelijke reden hiervoor kan worden gevonden in het herstel van het algemeen economische klimaat in de tweede helft van 2023³.

Bijkomende analyse op basis van leeftijdscategorie toont interessante verschillen betreffende maatschappelijke perceptie anno 2023. In lijn met vorig jaar geeft 78% van de Vlamingen tussen 30 en 34 jaar aan een ondernemer te kennen in zijn/haar persoonlijke omgeving, terwijl dit cijfer voor de leeftijdscategorie tussen 55 en 64 jaar op 49% ligt. Voor andere leeftijdscategorieën liggen deze cijfers ergens tussenin.

Andere meer gedetailleerde analyses waarbij rekening wordt gehouden met het opleidingsniveau van de respondenten, leveren een interessante bevinding op betreffende de maatschappelijke perceptie. 54% van de Vlamingen met diploma middelbaar onderwijs kent een ondernemer in zijn/haar persoonlijke omgeving, terwijl dit bij de Vlamingen met diploma postsecundair onderwijs 76% bedraagt. Voor de andere categorieën liggen deze cijfers ergens tussenin. Verder beschouwen Vlamingen met een bachelor, master of doctoraat ondernemerschap als een minder wenselijke carrièrekeuze dan Vlamingen met een lager opleidingsniveau. Slechts 46% van hen meent dat ondernemerschap een wenselijke carrièrekeuze is. Desalniettemin vindt 66% van hen wel dat succesvolle ondernemers in Vlaanderen aanzien en respect genieten. Dit cijfer ligt dan weer beduidend hoger dan in de andere opleidingscategorieën.

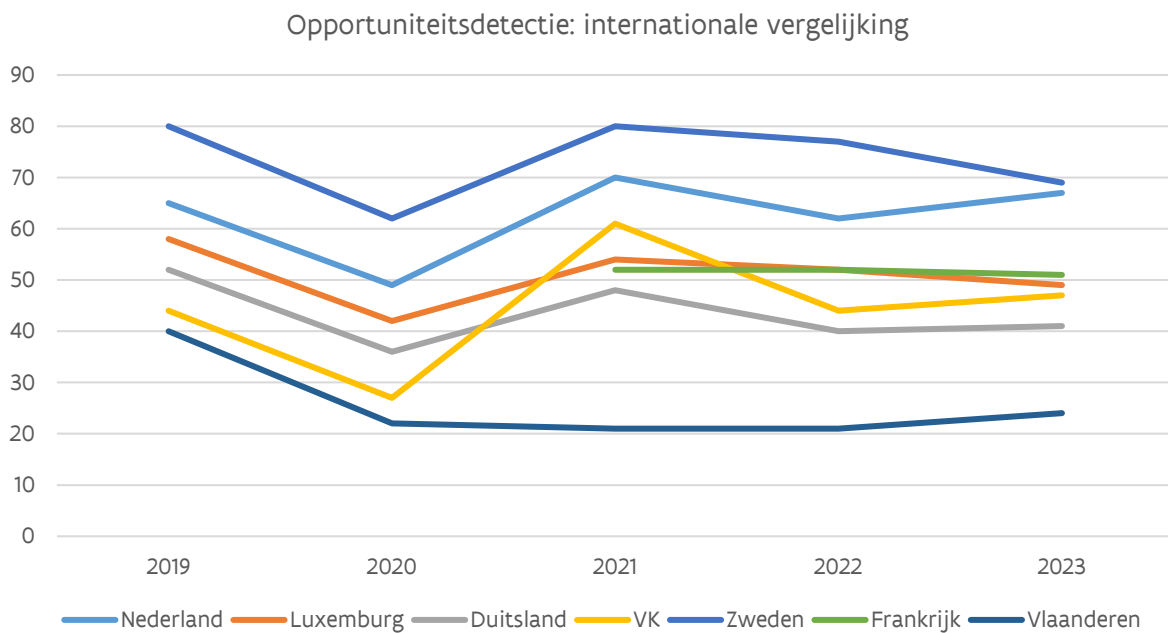
Wanneer we ten slotte naar de verschillen tussen mannen en vrouwen kijken, zien we net zoals vorig jaar geen significante verschillen op vlak van maatschappelijke perceptie en ook niet op vlak van het persoonlijk netwerk van ondernemers.

² Hierbij dient opgemerkt te worden dat de manier waarop deze indicatoren gemeten en berekend werden, dezelfde is als vorig jaar en 2021, maar licht verschilt van voorgaande jaren (in lijn met een gewijzigde formulering in de internationale GEM vragenlijst). Waar het vroeger een ja/nee vraag betrof, werd de twee laatste edities gevraagd hoeveel personen de respondent kent die de voorbije twee jaar een zaak hebben opgericht. 59% van de respondenten kende minstens één zo'n persoon.

³ <https://economie.fgov.be/nl/themas/ondernemingen/economische-analyses/monitoring-van-de-conjunctuur>

Individuele perceptie

Wanneer we kijken naar de individuele percepties van ondernemerschap, zien we dat slechts 24% van de Vlamingen denkt dat er zich in de komende zes maanden goede opportuniteiten zullen voordoen om een bedrijf op te richten. Dit is in lijn met de cijfers in 2022 en 2021 (21%) en 2020 (22%), en een daling in vergelijking met de cijfers van eerdere jaren (40% in 2019; 42% in 2018; zie Tabel 1 en Figuur 8 in Appendix). Hoewel het cijfer dus licht gestegen is, moeten we vaststellen dat deze opportuniteitsdetectie traag herstelt van de COVID-19-pandemie en de economische moeilijkheden van de voorbije jaren. Net zoals vorig jaar, blijft Vlaanderen hiermee achterop hinken ten opzichte van de referentielanden. Waar 24% van de Vlamingen anno 2023 goede opportuniteiten ziet, is dat voor Duitsland 41%, voor het Verenigd Koninkrijk 47%, Luxemburg 49%, Frankrijk 51%, Nederland 67% en Zweden 69% (Global Entrepreneurship Monitor, 2024; zie ook Figuur 1).

Figuur 1 Opportuniteitsdetectie: internationale vergelijking

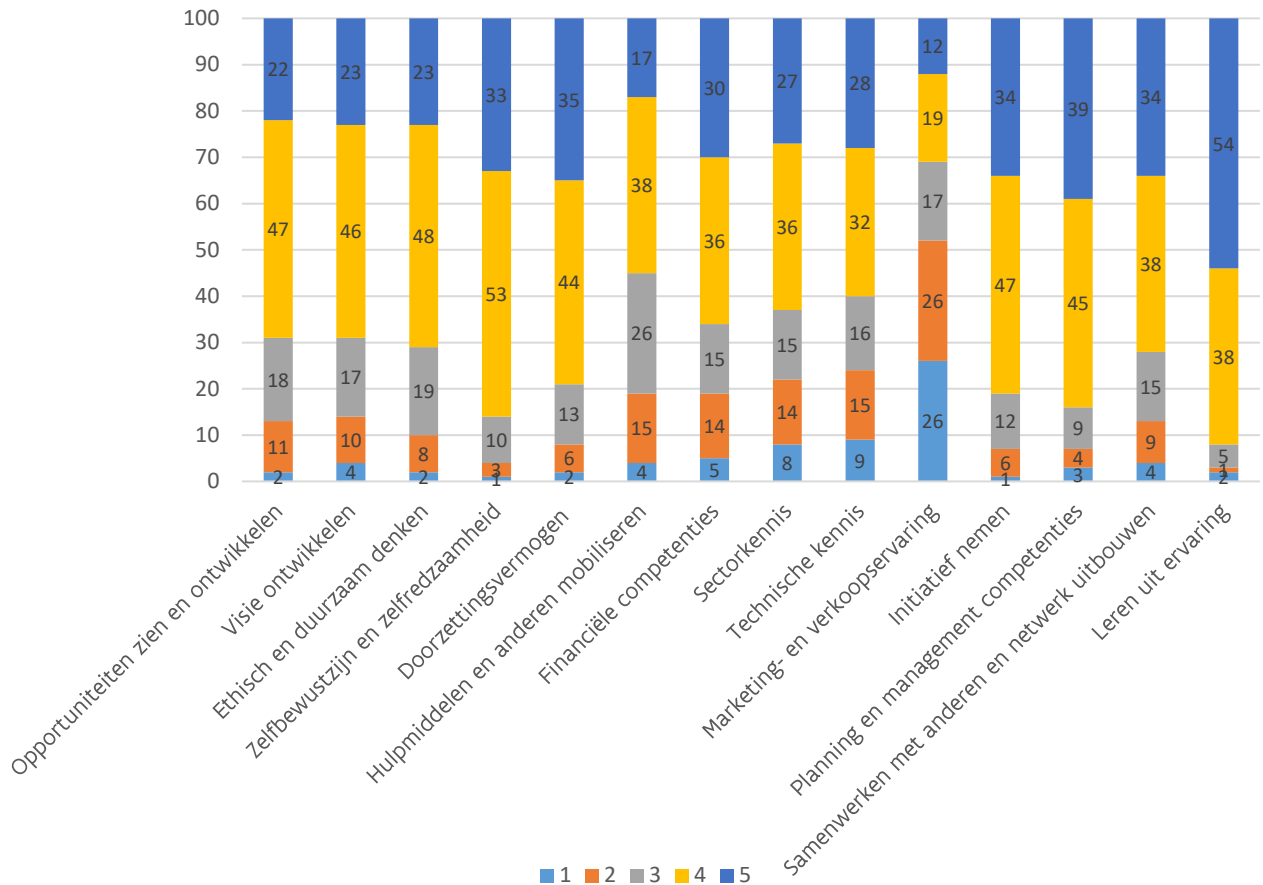
Wanneer we kijken naar het vertrouwen van de Vlamingen in eigen kunnen, zien we dat 52% over de nodige kennis, vaardigheden en ervaring denkt te beschikken om een zaak te starten. Dit ligt opmerkelijk hoger dan vorig jaar (45%) (zie Tabel 1 en in Appendix). Internationaal gezien zien we vrij gelijkaardige cijfers als vorig jaar: Verenigd Koninkrijk (53%), Frankrijk en Luxemburg (50%), Zweden (47%), Nederland (46%) en Duitsland (42%) (Global Entrepreneurship Monitor, 2024). Vlaanderen scoort hier dus vrij goed in vergelijking met de referentielanden.

Aanvullend werd net zoals in 2021 aan alle Vlamingen gevraagd welke kennis, vaardigheden en ervaring ze bezitten om een eigen zaak te starten. Hiervoor werden 14 stellingen ontworpen. De respondenten moesten op een schaal van 1 (helemaal niet akkoord) tot 5 (helemaal akkoord) aangeven in welke mate ze met de stellingen akkoord gingen en aldus specifieke competenties bezitten. In Figuur 2 zien we dat de Vlamingen vooral vinden dat ze onvoldoende competenties hebben op vlak van: (a) marketing- en verkoop (gemiddelde van 2,6 op 5), (b) technische kennis (gemiddelde van 3,5 op 5) en (c) mobiliseren van hulpmiddelen en anderen (gemiddelde van 3,5 op 5). Wel vinden ze dat ze in staat zijn om te leren uit ervaring (gemiddelde van 4,4 op 5), zelfbewust en zelfredzaam zijn (gemiddelde van 4,1 op 5), beschikken over planning en management competenties (gemiddelde van 4,1 op 5), doorzettingsvermogen (gemiddelde van 4 op 5) en in staat zijn initiatief te nemen (gemiddelde van 4 op 5). De 21e-eeuwse vaardigheden worden dus net zoals in 2021 minder als een probleem ervaren dan de meer traditionele ondernemerscompetenties.

Wanneer we de schalen omvormen tot Ja/Nee vragen⁴ (Ja, ik beschik over de competentie/Nee, ik mis de competentie), kunnen we zien dat de gemiddelde Vlaming 4,2 van de 14 competenties die we bevroegen, denkt te missen (gewogen gemiddelde). Dit is in lijn met 2021, waar de gemiddelde Vlaming toen 4,7 van de 14 competenties dacht te missen.

⁴ Wanneer de respondent aangeeft dat hij/zij eerder akkoord (4) of helemaal akkoord (5) gaat met de stelling, wordt gesteld dat hij/zij de betreffende competentie bezit.

'Ik beschik over...' of 'Ik ben in staat om...' (van 1 'Helemaal niet akkoord' tot 5 'Helemaal akkoord')

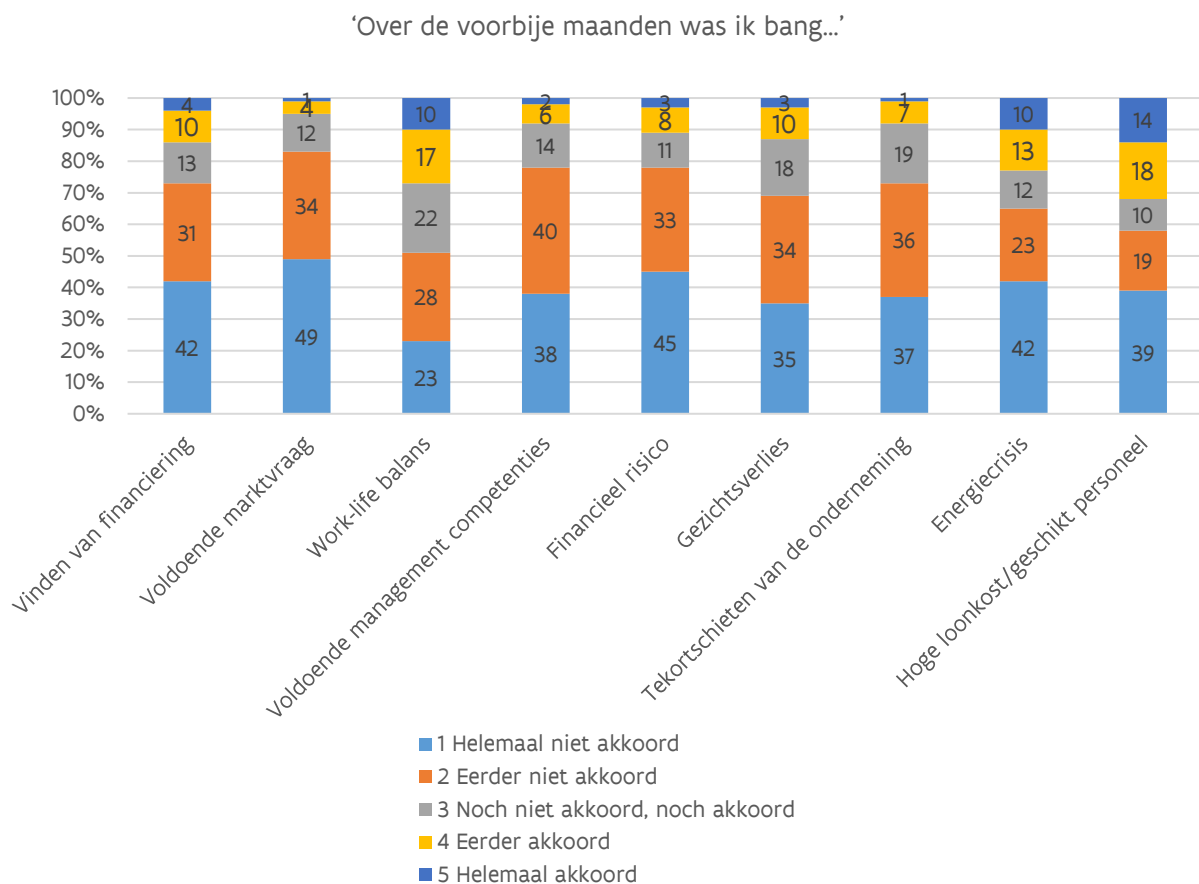

Figuur 2 Specifieke competenties (gewogen cijfers, % van de totale populatie)

Wanneer we naar angst om te falen kijken, zien we dat 49% van de Vlamingen die opportuniteiten zien aangeven dat angst om te falen hen zou tegenhouden om een zaak te starten. Dit is een lichte stijging ten opzichte van vorig jaar (45%), en gelijkaardig aan de cijfers van eerdere jaren, uitgezonderd 2020 (39% in 2020, 49% in 2019; 46% in 2018; zie Angst voor falen (a) in Tabel 1 en Figuur 9 in Appendix). Internationaal gezien blijven we hierin jammer genoeg vrij hoog scoren. Het Verenigd Koninkrijk scoort opnieuw het hoogst (53%), gevolgd door Vlaanderen (49%), Luxemburg (47%), Zweden (43%), Frankrijk en Nederland (40%), en Duitsland (39%) (Global Entrepreneurship Monitor, 2024). Wanneer we deze faalangst op een andere manier berekenen, namelijk als percentage van de *totale* populatie (inclusief Vlamingen die geen opportuniteiten zien) zien we een iets stabiel beeld, namelijk 52% (ten opzichte van 51% in 2022, 48% in 2021, 48% in 2020, 54% in 2019 en 50% in 2018; zie Angst voor falen (b) in Tabel 1 en Figuur 9 in Appendix).

Aangezien de voorbije jaren de angst om te falen aanzienlijk hoog was, vroegen we aan alle ontlukende en gevestigde ondernemers een score van 1 ('Helemaal niet akkoord') tot 5 ('Helemaal

akkoord')⁵ te geven op verschillende subdimensies van angst om te falen. Uit Figuur 3 blijkt dat Vlaamse ondernemers vooral bang zijn voor een verstoorde work-life balance (met een gemiddelde score van 2,7 op 5). Vervolgens zijn de ondernemers bang dat hun bedrijf in de problemen zou komen door de hoge loonkosten en het gebrek aan geschikte werknemers op de arbeidsmarkt (gemiddelde van 2,5 op 5). Verder zijn de ondernemers bang dat hun bedrijf de energiecrisis niet zou aankunnen (gemiddelde van 2,3 op 5) en voor gezichtsverlies (gemiddelde van 2,2 op 5), gevolgd door schrik voor het vinden van financiering en het tekortschieten van de onderneming (bijvoorbeeld naar klanten toe) (gemiddelde van 2 op 5). Minder bang is men voor volgende subdimensies: voldoende managementcompetenties en het financieel risico dat ondernemen met zich meebrengt (gemiddeld 1,9 op 5) en voldoende marktvraag (gemiddeld 1,8 op 5).

Figuur 3 Angst om te falen en subdimensies (gewogen cijfers; % van de totale populatie)

Bijkomende analyses naar leeftijdscategorie leveren interessante bevindingen op betreffende de individuele perceptie van de Vlamingen en meer bepaald naar het inschatten van competenties. De jongste leeftijdscategorie heeft, net zoals vorige jaren, het minste vertrouwen in eigen kunnen.

⁵ Deze vragen werden ingeleid met: ‘Over de voorbije maanden was ik bang...’. In tegenstelling tot vorig jaar, werd deze vraag enkel aan mensen gesteld die een zaak aan het opstarten zijn of reeds een zaak hebben.

Slechts 41% van de Vlamingen tussen 18 en 29 jaar gelooft de nodige competenties te hebben om een zaak te kunnen starten. Wanneer we naar hun specifieke ondernemerscompetenties kijken, zien we dat zij, in vergelijking met de andere leeftijdscategorieën, minder vertrouwen hebben in hun competentie om een visie te ontwikkelen, sector kennis, technische kennis en planning en management competenties. 35 tot 44-jarigen scoren dan weer het sterkst op planning en management competenties en denken het meeste doorzettingsvermogen te hebben. De 55-plussers schatten hun competenties om samen te werken met anderen en een netwerk uit te bouwen en hun zelfbewustzijn en zelfredzaamheid dan weer lager in dan de andere leeftijdscategorieën.

Wanneer we naar significante verschillen op vlak van geslacht kijken, zien we dat vrouwen minder goed scoren op alle subdimensies van individuele perceptie. Vrouwen spotten significant minder opportuniteiten (21% van de vrouwen ten aanzien van 27% van de mannen). Net als in het verleden schatten vrouwen hun ondernemerscompetenties lager in: 61% van de mannen versus 44% van de vrouwen denkt over de nodige competenties te beschikken om een eigen zaak te starten. Zoals aangehaald in eerdere rapporten betekenen deze cijfers niet noodzakelijk dat mannen effectief over meer ondernemerscompetenties beschikken dan vrouwen. Wetenschappelijk onderzoek toont immers aan dat mannen typisch hun eigen competenties en kunnen hoger inschatten, terwijl vrouwen dan weer meer bescheiden zijn en meer aan zichzelf twijfelen.

Wanneer we naar de specifieke ondernemerscompetenties kijken, zien we dat vrouwen volgende competenties lager inschatten dan hun mannelijke tegenhangers: visie ontwikkelen, mobiliseren van hulpmiddelen en anderen, en samenwerken met anderen en netwerk uitbouwen. Daarnaast schatten ze zich ook lager in dan mannen op het beschikken van sector- en technische kennis, financiële competenties en marketing- en verkoopservaring.

Vrouwen blijken over het algemeen ook meer angst te hebben om te falen (59% van de vrouwen ten aanzien van 46% van de mannen). Wanneer men gaat kijken naar de deelpopulatie die opportuniteiten ziet, zien we ook daar een significant verschil (60% van de vrouwen ten aanzien van 42% van de mannen). Wanneer we vervolgens specifiek naar de subdimensies van angst om te falen bij Vlaamse ondernemers kijken, zien we dat vrouwelijke ondernemers enkel een grotere angst hebben voor het vinden van financiering (vrouwelijke ondernemers gemiddeld 2,3 op 5 ten aanzien van mannelijke ondernemers 1,9 op 5). Opmerkelijk is wel dat vrouwelijke ondernemers minder schrik hebben dat hun bedrijf in de problemen zou komen door de hoge loonkosten en het gebrek aan geschikte werknemers op de arbeidsmarkt (vrouwelijke ondernemers gemiddeld 2,1 op 5 ten aanzien van mannelijke ondernemers met 2,7 op 5).

Tot slot zien we ook op vlak van opleidingsniveau enkele interessante bevindingen voor wat individuele perceptie betreft. Vooreerst zien we dat Vlamingen zonder diploma middelbaar onderwijs het hoogst scoren op opportuniteitsdetectie (41%). Dit in tegenstelling tot Vlamingen met een diploma middelbaar onderwijs (24%), postsecundair onderwijs (29%) of Vlamingen met een Bachelor, Master of Doctoraat (22%). Verder zien we dat vooral de Vlamingen met een Bachelor, Master of Doctoraat hun specifieke ondernemerscompetenties hoger inschatten. Ze scoren gemiddeld hoger op volgende competenties: visie ontwikkelen, financiële competenties, sectorkennis, planning en management, samenwerken met anderen en leren uit ervaring. Vlamingen met een postsecundair diploma schatten, net zoals voorgaande groep, de competentie om een visie te ontwikkelen hoog in. Wat betreft angst om te falen werden geen significante verschillen gevonden op vlak van opleidingsniveau.

Startersactiviteiten

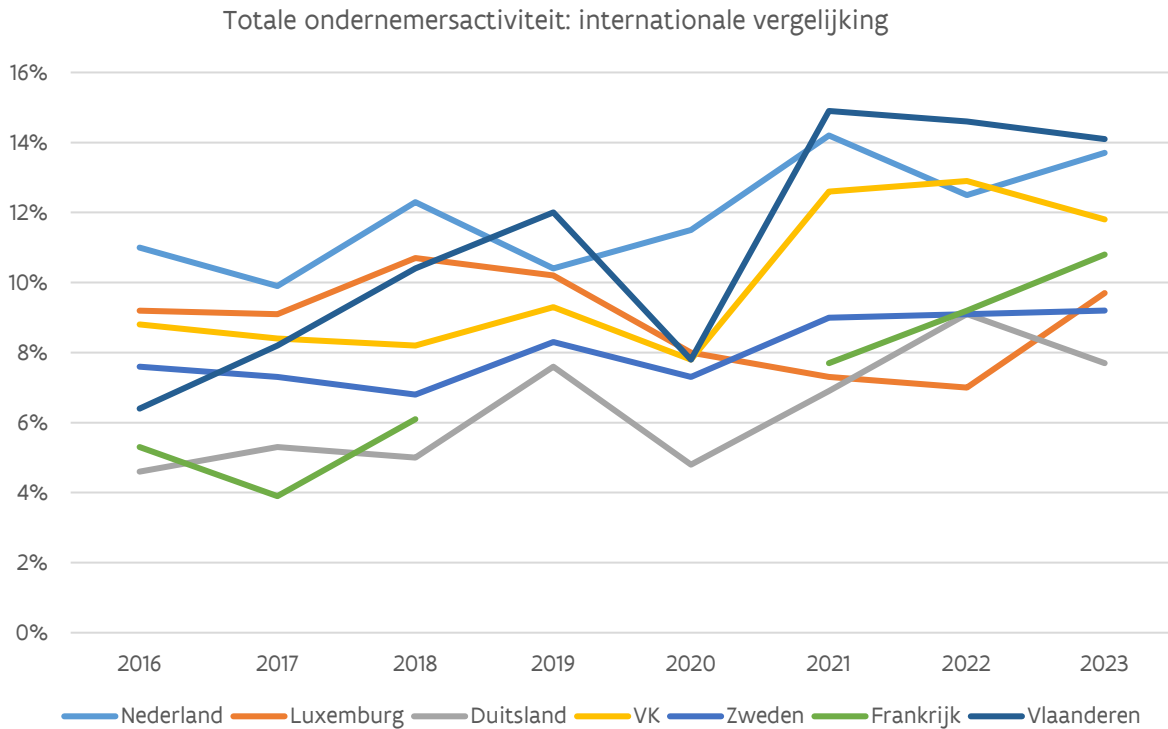
De studie ging ook na hoeveel personen in de totale bevolking tussen 18 en 64 jaar aangeven (a) actief betrokken te zijn bij het opstarten van een nieuwe onderneming waarvan ze (mede-)eigenaar zullen zijn (ontluikend ondernemerschap) of (b) leiding te geven aan een eigen bedrijf dat minder dan 3,5 jaar oud is (nieuw ondernemerschap)⁶. Net zoals in vroegere studies en in de internationale GEM- studie, wordt het onderscheid tussen ‘ontluikend’ en ‘nieuw’ ondernemerschap bepaald op basis van uitbetaling van lonen, salarissen, of betalingen in natura door de nieuwe onderneming. Bij uitbetaling sinds minder dan 3 maanden spreken we van ‘ontluikend ondernemerschap’. Bij uitbetaling sinds meer dan 3 maanden maar minder dan 42 maanden (of 3,5 jaar) spreken we van ‘nieuw ondernemerschap’.

Uit de bevraging blijkt dat 8,9% van de Vlamingen een onderneming aan het opstarten is waarvan ze (mede-)eigenaar zullen zijn (‘ontluikend ondernemerschap’) (zie Tabel 1 en Figuur 10 in Appendix). Verder leidt 5,4% van de Vlamingen een eigen onderneming die minder dan 3,5 jaar oud is (‘nieuw ondernemerschap’). In totaal was 14,1% van de bevolking tussen 18 en 64 jaar actief als ontluikend of nieuw ondernemer⁷. Deze cijfers liggen lager dan die van vorig jaar. Het ontluikende ondernemerschap is verder gedaald van 10,2% (2021) over 9,5% (2022) naar 8,9% (2023) en het nieuw ondernemerschap ongeveer gelijk gebleven (5,5% in 2022). Hoewel we voor de pandemie nog een positieve trend optekenden, lijken het ontluikend ondernemerschap en de totale ondernemersactiviteit te stagneren. Toch zien we dat Vlaanderen in vergelijking met de

⁶ Respondenten geven zelf aan of ze betrokken zijn bij start-ups. Deze indicator is dus gebaseerd op zelfidentificatie en verschilt van andere indicatoren die gebaseerd zijn op registraties en administratieve data.

⁷ Deze indicator is vergelijkbaar met de TEA-indicator (Total Early-stage Entrepreneurial Activity) uit de GEM-studie. De totale ondernemerschapsactiviteit is lager dan de som van de cijfers voor ontluikend en voor nieuw ondernemerschap, aangezien sommige respondenten zowel ontluikend als nieuw ondernemer zijn.

referentielanden (Figuur 3) nog steeds het hoogst scoort op totale ondernemersactiviteit (14,1%), gevolgd door Nederland (13,7%), het Verenigd Koninkrijk (11,8%), Frankrijk (10,8%), Luxemburg (9,7%), Zweden (9,2%) en Duitsland (7,7%) (Global Entrepreneurship Monitor, 2024). Wat opvalt in Figuur 4, is dat Vlaanderen sneller dan de referentielanden herstelde van het dal veroorzaakt door de pandemie in 2020, maar sommige referentielanden nu aan een inhaalbeweging bezig zijn.

Figuur 4 Totale ondernemersactiviteit: Internationale vergelijking

Wat betreft de bijkomende analyses naar leeftijdscategorie, opleidingsniveau en geslacht, zien we dat de leeftijdscategorie van 30 tot 34-jarigen significant vaker 'nieuw' ondernemer zijn en het hoogst scoren op totale ondernemersactiviteit (29,3%). De leeftijdscategorie van de 55-plussers is op vlak van ontluikend ondernemerschap, en ook op vlak van de totale ondernemerschapsactiviteit, dan weer het minst ondernemend. Dit resultaat ligt in lijn met voorgaande jaren. Tevens in lijn met de bevindingen van voorgaande jaren en met eerdere internationale cijfers, zien we dat vrouwen (met een totale ondernemerschapsactiviteit van 9,9%) minder ondernemen dan mannen (met een totale ondernemerschapsactiviteit van 18,3%). Dit verschil komt voornamelijk voort uit het verschil tussen mannen en vrouwen op vlak van nieuw ondernemerschap (1,8% bij vrouwen en 9,1% bij mannen). Bij ontluikend ondernemerschap is het verschil tussen mannen en vrouwen niet significant. Het feit dat vrouwen hun eigen ondernemerscompetenties lager inschatten en meer angst hebben om te falen dan mannen (zie hoger) speelt zeker een rol in de lagere totale ondernemersactiviteit van vrouwen. Net zoals vorig jaren zijn er geen significante verschillen terug te vinden wat betreft opleidingsniveau.

Intrapreneurship

Ondernemend gedrag manifesteert zich niet alleen als het opstarten van nieuwe ondernemingen, maar ook als 'intrapreneurship', i.e. het initiëren van nieuwe activiteiten als werknemer van een gevestigde onderneming. Net als vroegere internationale GEM-studies gebruikt deze studie volgende criteria voor het identificeren van intrapreneurship:

- De respondent is fulltime of part-time werknemer.
- De respondent was de voorbije drie jaar betrokken bij de ontwikkeling van nieuwe activiteiten voor zijn/haar belangrijkste werkgever. Hieronder verstaan we het ontwikkelen of op de markt brengen van nieuwe goederen of diensten, het opzetten van een nieuwe bedrijfstak, een nieuwe vestiging of dochtermaatschappij.
- De respondent had in deze activiteiten een leidersrol (in tegenstelling tot een ondersteunende rol).

Van alle Vlamingen had 10,7% in de voorbije drie jaar een leidersrol bij de ontwikkeling van nieuwe activiteiten voor zijn of haar werkgever (intrapreneurship gedefinieerd in brede zin). Ongeveer 9,2% van alle Vlamingen was ook op het moment van de bevraging actief als intrapreneur (intrapreneurship gedefinieerd in enge zin). De cijfers rond intrapreneurship zijn ten opzichte van vorig jaar licht gestegen (respectievelijk 10,6% en 8,4% intrapreneurship in brede en enge zin in 2022; zie Tabel 1 in Appendix), maar blijven onder het recordniveau van 2020.

Net zoals vorig jaar zijn hoogopgeleiden vaker intrapreneur dan personen met een lager opleidingsniveau. Bovendien zien we opnieuw dat 55-plussers minder vaak intrapreneur blijken te zijn. Wat betreft geslacht zien we, in tegenstelling tot vorig jaar maar in lijn met 2020 en 2021, significante verschillen op vlak van intrapreneurship. Mannen blijken opnieuw vaker intrapreneur te zijn dan hun vrouwelijke tegenhangers.

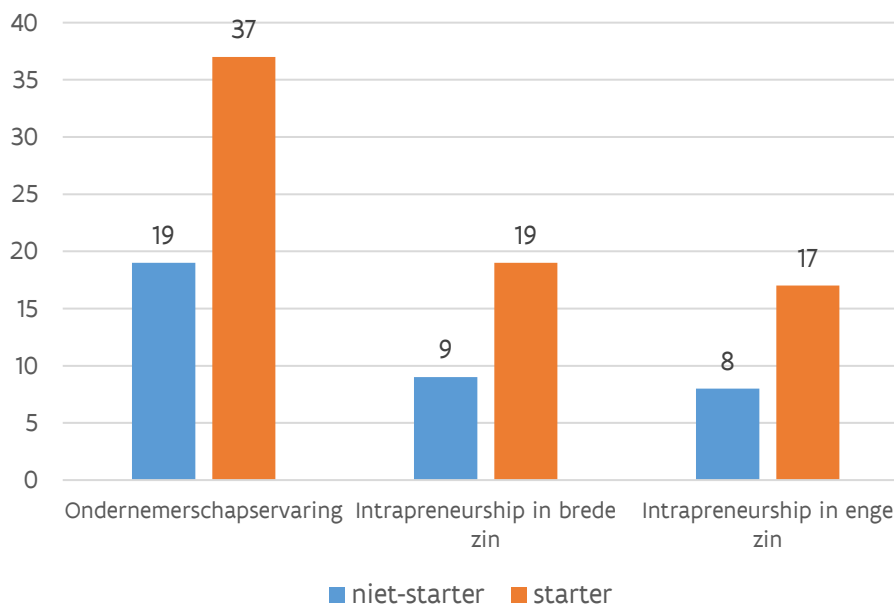
Financiering van ondernemers

Van alle Vlamingen heeft ongeveer 7,1% de laatste drie jaren geld geïnvesteerd in een nieuwe zaak die door iemand anders opgestart werd. Hieronder valt bijvoorbeeld financiële steun aan een vriend(in), kennis, familielid of onbekende die een zaak start, maar het omvat geen investeringen in beurgenoteerde aandelen of beleggingsfondsen. Dit cijfer is iets lager dan de ongeveer 8,1% in 2021 en 8,8% in 2022. Het gemiddelde investeringsbedrag en de mediaan liggen dan weer iets hoger dan in 2022, namelijk respectievelijk €19.647 en €7.000 (ten opzichte van respectievelijk €18.303 en €5.000 in 2022; zie Tabel 1 in Appendix). Wat de verschillen tussen individuen van verschillende leeftijdscategorieën, opleidingsniveaus of geslacht betreft, zien we dat mannen en Vlamingen met een bachelor, master of doctoraat vaker investeren.

3. Verschil tussen starters en niet-starters

In de verdere analyses maken we het onderscheid tussen de Vlamingen die anno 2023 startersactiviteiten uitoefenden en zij die dat niet deden. De eerste groep, met name de starters, betreffen de Vlamingen die anno 2023 startersactiviteiten uitoefenden (en dus behoren tot de ontluikende ondernemers of de nieuwe ondernemers). De tweede groep zijn zij die anno 2023 geen startersactiviteiten uitoefenden. Wanneer we kijken naar de verschillen tussen starters en niet-starters, zien we dat de meerderheid van de starters een man is. Meer bepaald is 65% van de starters een man (dit t.o.v. 48% bij de niet-starters). De gemiddelde starter is ook jonger dan de niet-starter (37 jaar voor de starters t.o.v. 43 jaar voor de niet-starters).

Verder blijken starters vaker over ondernemerservaring uit het verleden te beschikken (zie Figuur 5). In tegenstelling tot vorig jaar, blijken starters vaker intrapreneur te zijn dan niet-starters. Dit ligt in lijn met wetenschappelijke literatuur die suggereert dat intrapreneurship als opstap naar onafhankelijk ondernemerschap kan dienen (Roelandt en Andries, 2020b).

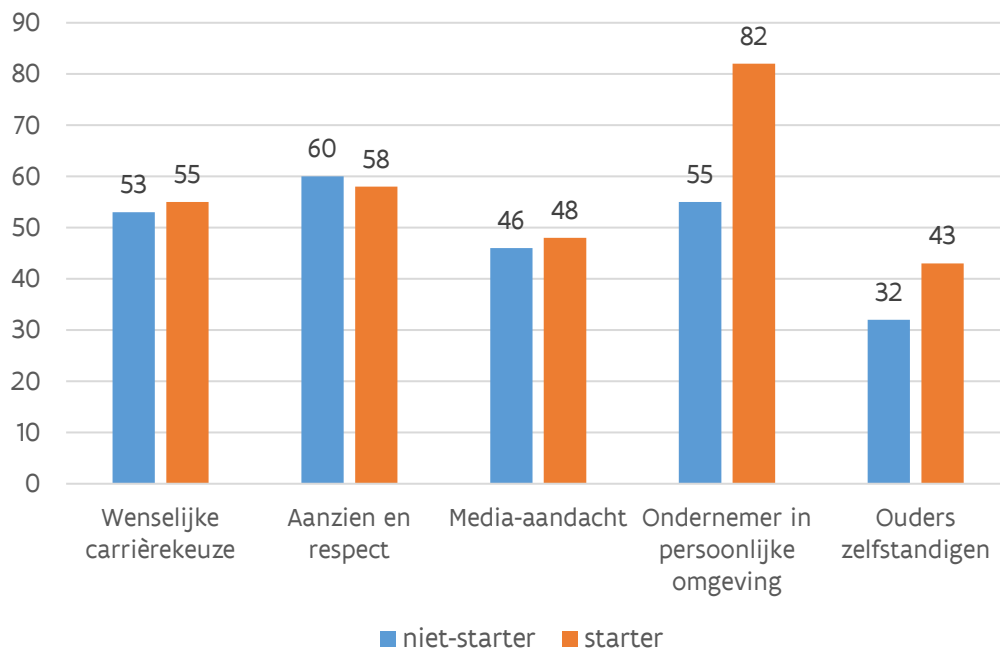

Figuur 5 Ervaring starters versus niet-starters (gewogen cijfers, in % van de populatie van niet-starters en starters)

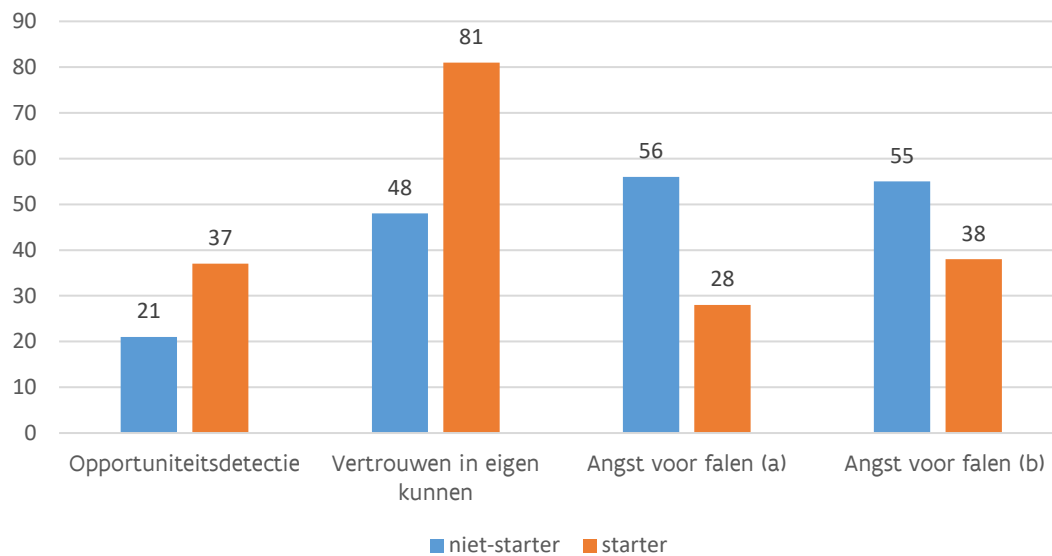
Aangezien we uit internationaal wetenschappelijk onderzoek weten dat de algemene maatschappelijke perceptie rond ondernemerschap van belang is voor het opstarten van een onderneming, kijken we ook naar verschillen in maatschappelijke perceptie tussen starters en niet-starters (zie Figuur 6). Zoals vorig jaar kennen starters vaker ondernemers in hun persoonlijke

omgeving dan niet-starters (82% t.o.v. 55%). De perceptie dat ondernemerschap een wenselijke carrièrekeuze is, dat ondernemers in Vlaanderen aanzien en respect krijgen en dat er voldoende media-aandacht is rond ondernemerschap blijkt, net zoals vorig jaren, niet significant te verschillen tussen starters en niet-starters. Hieruit blijkt nogmaals dat voornamelijk de directe omgeving van het individu van doorslaggevend belang is in de keuze om al dan niet een eigen onderneming op te starten.

Wat de individuele perceptie betreft (zie Figuur 7), ziet de starter meer opportuniteiten in zijn/haar omgeving (37% t.o.v. 21%) en heeft hij/zij meer vertrouwen in eigen kunnen (81% t.o.v. 48%). Daarnaast hebben starters minder angst om te falen dan niet-starters (38% t.o.v. 55%; angst voor falen gemeten voor alle starters en alle niet-starters). Dit blijkt ook zo te zijn wanneer we angst om te falen berekenen voor de subpopulatie van starters en niet-starters die opportuniteiten zien (28% t.o.v. 56%).

Figuur 6 Maatschappelijke perceptie van ondernemerschap bij starters en niet-starters (gewogen cijfers, in % van de populatie van niet-starters en starters)

Figuur 7 Individuele perceptie bij starters en niet-starters (gewogen cijfers, in % van de populatie van niet-starters en starters; met uitzondering van Angst voor falen (a) dat geëxtrapoleerd is naar deelpopulatie die opportuniteiten verwacht)

4. Samenvatting

De studie toont een stijging in de cijfers rond de maatschappelijke perceptie van ondernemerschap in Vlaanderen. 60% van alle Vlamingen geeft aan dat succesvolle ondernemers in Vlaanderen aanzien en respect genieten en 46% vindt dat men in de media vaak verhalen over succesvolle jonge bedrijven ziet. Meer dan de helft van de Vlamingen (53%) meent dat ondernemen in Vlaanderen als een interessante carrièrekeuze wordt beschouwd. 59% van de Vlamingen kent persoonlijk een ondernemer die de voorbije twee jaar een zaak heeft opgericht.

Wat de individuele perceptie betreft, zien we dat iets meer dan de helft van de Vlamingen denkt over de nodige kennis, vaardigheden en ervaring te beschikken om een zaak te starten. Verder blijft het percentage Vlamingen dat opportuniteiten ziet om een eigen zaak te starten, hangen op het lage niveau van 2020: slechts 24% verwacht de komende zes maanden opportuniteiten om te ondernemen in de regio waar hij/zij woont. Tot slot blijkt dat, voor zij die opportuniteiten zien, iets minder dan de helft aangeeft dat angst om te falen hen tegenhoudt om effectief een zaak te starten. Wat de Vlaamse ontluikende en gevestigde ondernemers betreft, zien we dat zij vooral bang zijn voor een verstoorde work-life balance en dat hun bedrijf in de problemen zou komen door de hoge loonkosten en het gebrek aan geschikte werknemers op de arbeidsmarkt.

Het aandeel Vlamingen dat een eigen onderneming leidt die minder dan 3,5 jaar oud is ('nieuw ondernemerschap') bleef stabiel (5,5%). Maar het percentage dat een onderneming aan het opstarten is ('ontluikend ondernemerschap') daalde verder tot 8,9%. In totaal was 14,1% van de bevolking tussen 18 en 64 jaar actief als ontluikend of nieuw ondernemer. Toch blijft Vlaanderen hier beter scoren dan de referentielanden. Deze zijn echter wel aan een inhaalbeweging bezig. De cijfers inzake intrapreneurship zijn ten opzichte van vorig jaar licht gestegen, maar blijven onder het recordniveau van 2020.

Ten opzichte van eerdere jaren investeerden iets minder Vlamingen geld in een nieuwe zaak die door iemand in hun omgeving werd opgericht (7,1% in 2022 ten opzichte van 8,8% vorig jaar). Hierbij investeerden ze gemiddeld wel een iets hoger bedrag dan vorig jaar.

Wanneer we kijken naar de Vlamingen die anno 2023 startersactiviteiten uitoefenden (en dus behoren tot de ontluikende ondernemers of de nieuwe ondernemers), zien we dat ze vaker een man zijn (65% van de starters versus 48% van de niet-starters is man) en gemiddeld ook jonger zijn dan niet-starters (37 jaar versus 43 jaar). Verder blijken starters vaker over ondernemerservaring uit het verleden te beschikken en/of vaker intrapreneur te zijn dan niet-starters. Ze kennen ook vaker ondernemers in hun persoonlijke omgeving dan niet-starters. In de perceptie dat ondernemerschap een wenselijke carrièrekeuze is, dat ondernemers in Vlaanderen

aanzien en respect krijgen, en dat er voldoende media-aandacht is rond ondernemerschap is, net zoals vorige jaren, geen significant verschil tussen starters en niet-starters. Veel meer dan de ruime context speelt de directe omgeving van het individu een doorslaggevende rol bij de stap naar ondernemerschap. Ook de individuele perceptie is van groot belang. Starters zien meer opportuniteiten in hun omgeving, hebben meer vertrouwen in eigen kunnen, en hebben minder angst om te falen dan niet-starters.

De totale ondernemersactiviteit in Vlaanderen is, net zoals vorig jaar, hoog in vergelijking met onze referentielanden. Het lijkt er evenwel op dat we deze voorsprong op korte termijn zullen verliezen. Waar Vlaanderen sneller dan de referentielanden herstelde van het dal veroorzaakt door de pandemie in 2020, zijn heel wat referentielanden nu aan een inhaalbeweging bezig.

Het beleid moet bijgevolg blijven inzetten op opportuniteitsdetectie en het reduceren van faalangst. Het creëren van een veilige omgeving om kennis te maken met ondernemerschap en opportuniteiten te detecteren en exploreren, blijven dan ook belangrijke beleidsinitiatieven. Bij al deze beleidsinitiatieven kan bijzondere aandacht worden besteed aan vrouwen en iets oudere leden van de bevolking, dewelke qua ondernemersactiviteiten nog steeds achterblijven op hun mannelijke en jongere tegenpolen. Ook de krapte op de arbeidsmarkt en de bijhorende loonkosten zijn belangrijke aandachtspunten.

Bronnenlijst

Andries, P., Rijssegem, L., Roelandt, J., Stappers, J., Vaznyte, E. (2017) Ondernemerschapscultuur en ondernemend gedrag in Vlaanderen: Situatie 2016. Steunpunt Economie en Ondernemen – UGent Beleidsrapport STORE-17-001.

Andries, P., Rijssegem, L., Roelandt, J. (2018) Ondernemerschapscultuur en ondernemend gedrag in Vlaanderen: Situatie 2017. Steunpunt Economie en Ondernemen – UGent Beleidsrapport STORE-18-003.

Bosma, N., Crijns, H., Holvoet, T. (2013a). Beleidsrapport STORE-B-12-004A Global Entrepreneurship Monitor 2011. Report for Belgium & Flanders.

Bosma, N., Holvoet, T., Crijns, H. (2013b). Beleidsrapport STORE-B-13-016 Global Entrepreneurship Monitor 2012. Report for Belgium & Flanders.

Bosma, N., Holvoet, T., Crijns, H. (2014). Beleidsrapport STORE-B-14-012 Global Entrepreneurship Monitor 2013. Report for Belgium & Flanders.

Global Entrepreneurship Monitor (GEM) (2023). Global Entrepreneurship Monitor: Global Report 2022/2023: Adapting to a New Normal. London: GEM.

Global Entrepreneurship Monitor (GEM) (2022). Global Entrepreneurship Monitor: Global Report 2021/2022: Opportunity Amid Disruption. London: GEM.

Global Entrepreneurship Research Association (GERA) (2021). GEM Global Entrepreneurship Monitor: Global Report 2020/21. Babson Park, MA: Babson College, Haute Ecole de Gestion, Fribourg.

Global Entrepreneurship Research Association (GERA) (2020). GEM Global Entrepreneurship Monitor: Global Report 2019/20. Babson Park, MA: Babson College, Korea Entrepreneurship Foundation.

Global Entrepreneurship Research Association (GERA) (2019). GEM Global Entrepreneurship Monitor: Global Report 2018/19. Babson Park, MA: Babson College, Santiago, Chile: Universidad del Desarrollo, Korea Entrepreneurship Foundation.

Global Entrepreneurship Research Association (GERA) (2018). GEM Global Entrepreneurship Monitor: Global Report 2017/18. Babson Park, MA: Babson College, Santiago, Chile: Universidad del Desarrollo, Kuala Lumpur, Malaysia: Universiti Tun Tun Abdul Razak, Korea Entrepreneurship Foundation.

Global Entrepreneurship Research Association (GERA) (2017). GEM Global Entrepreneurship Monitor: 2016 Global Report. Babson Park, MA: Babson College, Santiago, Chile: Universidad del Desarrollo, Kuala Lumpur, Malaysia: Universiti Tun Tun Abdul Razak, Monterrey, Mexico: Tecnológico de Monterrey.

Holvoet, T., Bosma, N., en Crijns, H. (2015a). Beleidsrapport STORE-B-15-009- Global Entrepreneurship Monitor 2014. Report for Belgium & Flanders.

Holvoet, T., Bosma, N., en Crijns, H. (2015b). Bijlage Beleidsrapport STORE-B-15-009. Global Entrepreneurship Monitor 2014. Samenvatting voor Vlaanderen.

Holvoet, T., Bosma, N., en Crijns, H. (2016), Global Entrepreneurship Monitor 2001-2015. 15 jaar GEM Vlaanderen: een overzicht. Beleidsrapport STORE-B-15-011.

Roelandt, J. en Andries, P. (2019) Ondernemerschapscultuur en ondernemend gedrag in Vlaanderen: Situatie 2018. Steunpunt Economie en Ondernemen – UGent Beleidsrapport STORE-19-005.

Roelandt, J. en Andries, P. (2020) Ondernemerschapscultuur en ondernemend gedrag in Vlaanderen: Situatie 2019. Steunpunt Economie en Ondernemen – UGent Beleidsrapport STORE-20-018.

Roelandt, J. en Andries, P. (2020b) Beleidsrapport STORE-20-020. De overgang van intrapreneurship naar zelfstandig ondernemerschap: empirisch onderzoek.

Roelandt, J. en Andries, P. (2021) Ondernemerschapscultuur en ondernemend gedrag in Vlaanderen: Situatie 2020. Steunpunt Economie en Ondernemen – UGent Beleidsrapport STORE-20-019.

Roelandt, J. en Andries, P. (2022) Ondernemerschapscultuur en ondernemend gedrag in Vlaanderen: Situatie 2021. Steunpunt Economie en Ondernemen – UGent Beleidsrapport STORE-21-019.

Roelandt, J. en Andries, P. (2023) Ondernemerschapscultuur en ondernemend gedrag in Vlaanderen: Situatie 2022. Steunpunt Economie en Ondernemen – UGent Beleidsrapport STORE-22-020.

Appendix

Tabel 1 Indicatoren voor Vlaanderen 2008-2023 (als % van de populatie)

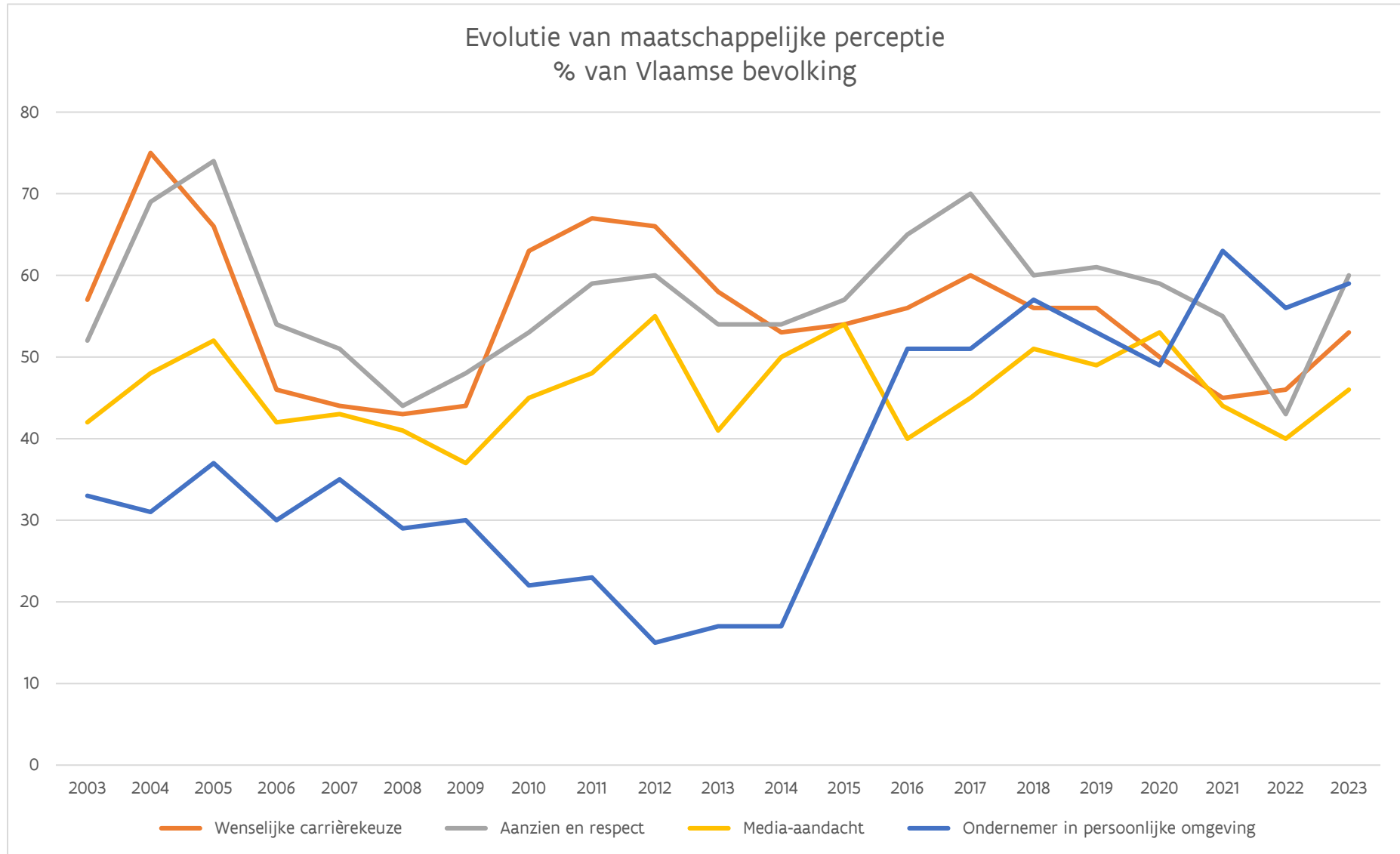
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Maatschappelijke perceptie																
Wenselijke carrièrekeuze	43	44	63	67	66	58	53	54	56	60	56	56	50	45	46	53
Aanzien en respect	44	48	53	59	60	54	54	57	65	70	60	61	59	55	43	60
Media-aandacht	41	37	45	48	55	41	50	54	40	45	51	49	53	44	40	46
Ondernemer in persoonlijke omgeving	29	30	22	23	15	17	17		51	51	57	53	49	63	56	59
Individuele perceptie																
Opportunitetsdetectie	13	13	38	40	33	34	41	48	26	44	42	40	22	21	21	24
Vertrouwen in eigen kunnen	39	38	41	40	37	33	29	31	44	44	56	50	47	49	45	52
Angst voor falen (a)	32	22	36	39	42	47	50	49	50	50	46	49	39	45	45	49
Angst voor falen (b)											50	54	48	48	51	52
Startersactiviteiten																
Ontluikend ondernemerschap	2.1	1.6	2.2	2.3	1.3	2.8	2.6	3.7	4.8	5.3	6.9	8.1	4.5	10.2	9.5	8.9
Nieuw ondernemerschap	1.0	1.8	1.3	2.5	1.6	1.7	2.2	2.0	1.6	3.4	3.5	4.1	3.3	5.1	5.5	5.4
Totale ondernemerschapsactiviteit	3.0	3.3	3.5	4.8	2.8	4.4	4.7	5.4	6.4	8.2	10.4	12.0	7.8	14.9	14.6	14.1
Intrapreneurship																

In brede zin (afgelopen 3 jaren)									7.0	5.1	14.2	12.1	15.3	11.1	10.6	10.7
In enge zin (momenteel)							4.8		5.4	4.5	10.9	9.5	12.9	9.5	8.4	9.2
Financiering van ondernemers																
Investeerder									5.8	7.5	6.3	6.0	/	8.1	8.8	7.1
Gemiddelde investering (in €)									11999	14679	21276	19166	/	13248	18303	19647
Mediaan investeringen (in €)									5000	4500	11000	7500	/	4000	5000	7000

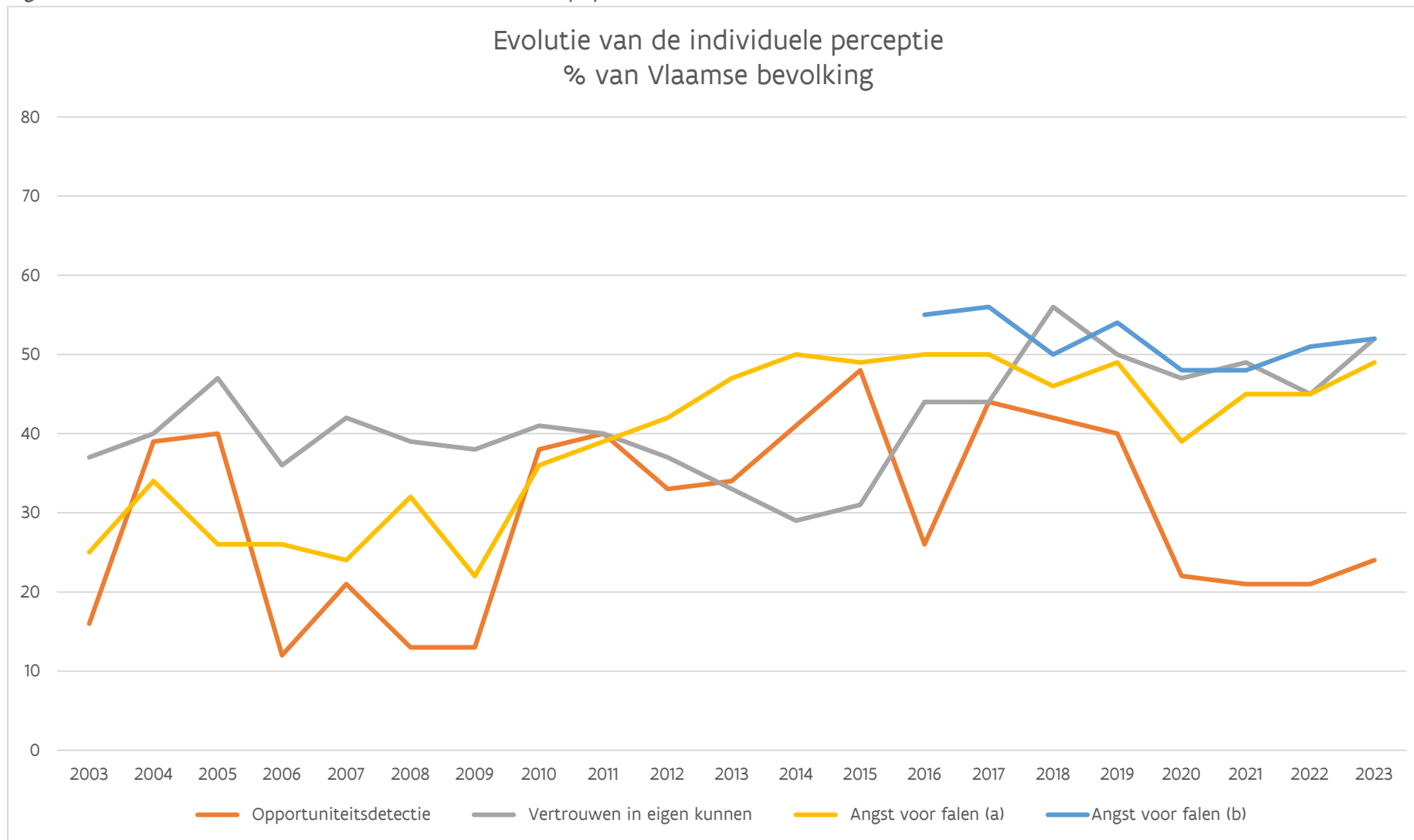
(a) Uitgedrukt als percentage van de Vlamingen die in de komende 6 maanden goede opportuniteiten verwachten om een bedrijf te starten;(b) uitgedrukt als percentage van alle Vlamingen.

Bron: De cijfers voor 2008-2015 werden overgenomen uit Holvoet et al. (2016) en maken deel uit van de internationale GEM-studie. Deze cijfers werden aangevuld met Bosma et al. (2013a, 2013b en 2014), en Holvoet et al. 2015a. De cijfers voor 2016, 2017 werden overgenomen uit Andries et al. (2017, 2018) en voor 2018, 2019, 2020, 2021 en 2022 uit Roelandt & Andries (2019, 2020a, 2021, 2022, 2023).

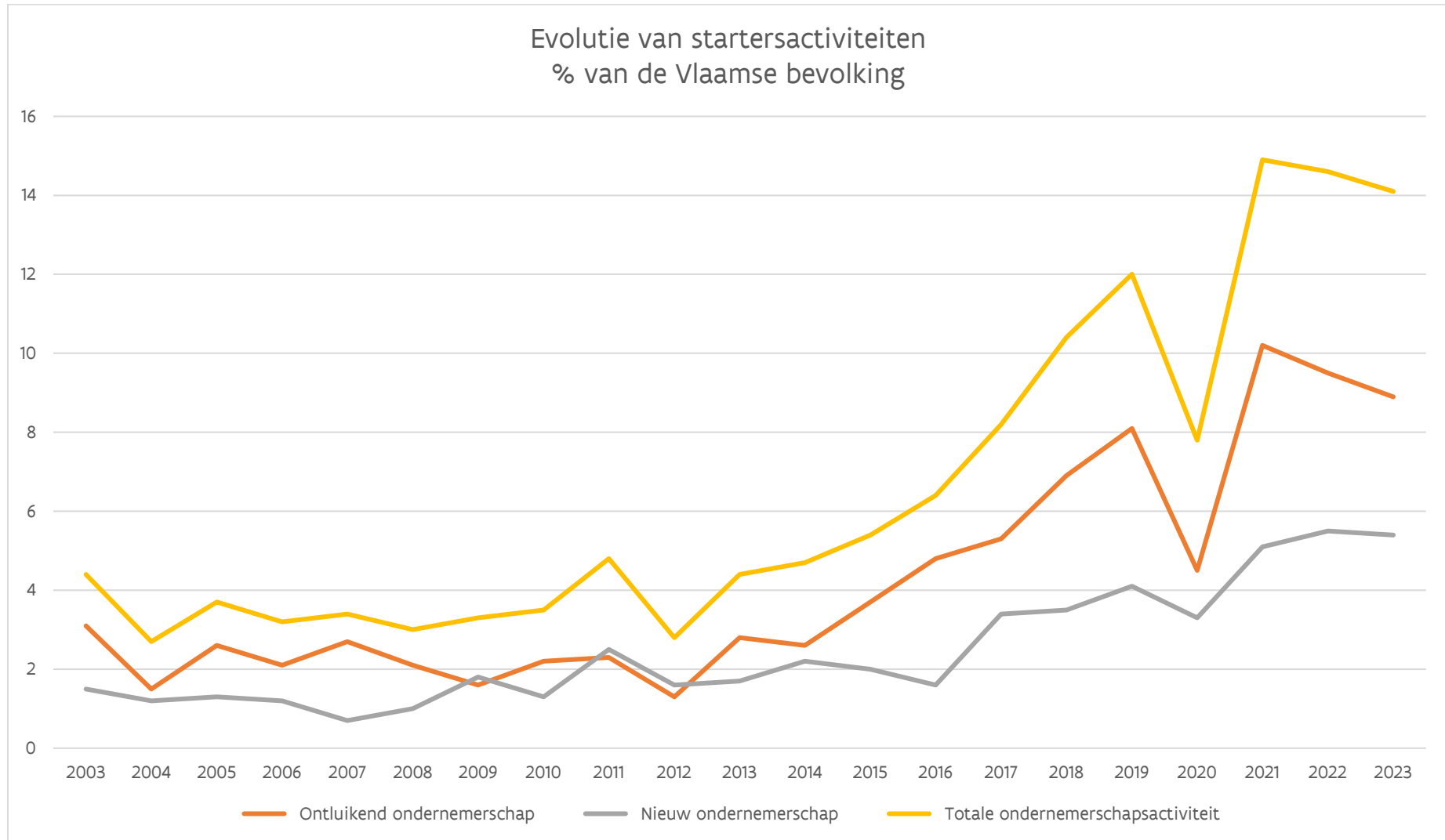
Figuur 8 Evolutie van de maatschappelijke perceptie (als % van de populatie)

Figuur 9 Evolutie van de startersactiviteiten (als % van de populatie)

Figuur 10 Evolutie van de startersactiviteiten (als % van de populatie)

Vlaamse overheid
Departement Economie
Wetenschap en Innovatie
Simon Bolivarlaan 17, bus 345
1000 Brussel
info.ewi@vlaanderen.be

www.ewi-vlaanderen.be